

Vergaderjaar 2010–2011

32 591

EU-mededeling: Handel, Groei en wereldvraagstukken COM(2010)612

B

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 17 februari 2011

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken¹ hebben kennisgenomen van de mededeling van de Europese Commissie «Handel, groei en wereldvraagstukken» (COM(2010)612)². Naar aanleiding daarvan is op 7 december 2010 een brief gestuurd aan de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie met enkele kanttekeningen en vragen van leden van de SP-fractie.

De minister en de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie hebben op 16 februari 2011 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken, Warmolt de Boer

¹ Samenstelling:

Schuurman (CU), Van den Berg (SGP), Meindertsma (PvdA), Broekers-Knol (VVD), Doek (CDA), Terpstra (CDA), Essers (CDA), Kneppers-Heynert (VVD) voorzitter, Van Driel (PvdA), Sylvester (PvdA), Kox (SP), Engels (D66), Franken (CDA), Hamel (PvdA), Asscher (VVD), Willems (CDA), Reuten (SP) vicevoorzitter, Hofstra (VVD), Laurier (GL), Koffeman (PvdD), Böhler (GL), Kuiper (CU), Elzinga (SP), Vliegenthart (SP) en Yildirim (Fractie-Yildirim).

² Zie dossiernummer E100066 op www.europapoort.nl

BRIEF AAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE

Den Haag, 7 december 2010

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken hebben kennisgenomen van de mededeling van de Europese Commissie «Handel, groei en wereldvraagstukken» (COM(2010)612)¹. In de mededeling wordt het belang van internationale handel en investeringen als motor voor wereldwijde economische groei en voor de Europese economie in het bijzonder geschetst. Zonder dit belang te bagatelliseren, willen de leden van de fractie van de SP enkele kanttekeningen plaatsen bij de Europese handels- en investeringsagenda, zoals uiteengezet in de mededeling. Daarnaast hebben deze leden enkele vragen met betrekking tot het Nederlandse standpunt ten aanzien van deze mededeling en een verzoek aan de regering.

Kanttekeningen

De leden van de SP-fractie merken op dat de Europese Commissie de reeds ingezette multilaterale en bilaterale handelsliberaliseringsinitiatieven met hernieuwde energie wil oppakken en waar mogelijk afronden. Deze initiatieven bevatten onder meer verschillende voorstellen voor verdere liberalisering en deregulering van financiële markten. Is dat, in de huidige context en met de kennis achteraf over de risico's die hebben geleid tot de financiële en economische crisis waarmee wij heden nog te kampen hebben, nu wel zo verstandig? Zou het niet verstandig zijn om ten aanzien van sommige facetten de internationale financiële markten juist meer te reguleren en deze sector bij nieuwe handelsliberaliseringsinitiatieven even uit te sluiten?

De leden van de fractie van de SP constateren dat door de inwerking-treding van het Verdrag van Lissabon de Europese Unie een mandaat heeft gekregen voor het aangaan van verdragen op het terrein van investeringen. Voordien was dat het mandaat van de lidstaten. Vele huidige investeringsverdragen (BITs) kennen zogenaamde «Investor-State Dispute Settlement mechanisms» (ISDS). Dat pakt niet altijd goed uit voor de betreffende staat. VN-organisaties, zoals UNCTAD, hebben daarom een genuanceerd oordeel over de snelle opkomst van dergelijke mechanismen. Ook in de EU zijn er voorbeelden waarbij overheden door bedrijven op het matje worden geroepen omdat nieuwe regels in het algemeen belang, soms zelfs als consequentie van een verplichte uitvoering van Europese richtlijnen, de belangen van de investeerder schaden. Wat er precies in een dergelijke zaak besproken wordt blijft doorgaans voor andere overheden onbekend vanwege het besloten karakter van de zitting. Andere overheden kunnen hieruit moeilijk lering trekken en zien alleen dat de betreffende overheid een flinke schadeloosstelling moet betalen. Dat heeft naar het oordeel van deze leden een mogelijk afschrikwekkende werking op het maken van nieuwe regels in het algemeen belang die mogelijk in strijd zouden kunnen zijn met de belangen van (buitenlandse) investeerders.

In nieuwe mededelingen van de Europese Commissie op handelsgebied staan naast importbeperkingen en het belang deze te bestrijden steeds vaker ook exportbeperkingen centraal, zo constateren deze leden. Dat heeft alles te maken met toegang tot natuurlijke hulpbronnen en strategische grondstoffen. De vrije toegang tot ruwe grondstoffen onderbrengen onder algemeen geldende handelsregels brengt echter weer mogelijk nadelige consequenties met zich mee ten aanzien van een lokale noodzaak om ecosystemen te beschermen, de wens om compara-

¹ Dossiernummer E100066 op www.europapoort.nl

tieve voordelen beter te benutten of de soevereiniteit van een staat over de eigen bodem.

Een andere kanttekening van deze leden betreft de beleidscoherentie. Uit de mededeling blijkt niet hoe het handels- en investeringsbeleid van de EU zich positief verhoudt, of zou moeten verhouden, tot het bredere EU-buitenlandbeleid dat het behalen van de Millennium Development Goals en armoedebestrijding als overkoepelende doelen formuleert.

De leden van de fractie van de SP oordelen positief over de groeiende aandacht voor goed bestuur, mensenrechten, fundamentele arbeidsnormen en elementaire milieustandaarden in de discussie over nieuwe handelsinitiatieven. Ook op deze gebieden moet worden gestreefd naar een gelijk speelveld op hoog niveau, wil maatschappelijk verantwoord ondernemen over een steeds bredere linie ingang vinden.

Vragen

De leden van de SP-fractie vernemen graag de appreciatie door de regering van deze mededeling en wat daarin de overwegingen zijn ten aanzien van de hiervoor geplaatste kanttekeningen. Zij vernemen daarbij ook graag waar volgens de regering de Nederlandse belangen met name liggen. Ten slotte zouden deze leden graag het standpunt van de regering vernemen aangaande de oproep van het Europees Parlement om voortaan sociale clausules op te nemen in alle vrijhandelsverdragen.

Verzoek

De leden van de SP-fractie verzoeken de regering er binnen de Europese context op aan te dringen om, zoals steeds gebruikelijker wordt, voorafgaand aan een verdere uitwerking van de Europese handels- en investeringsagenda, een gedegen studie te verrichten naar:

- de risico's van verdere liberalisering en deregulering van financiële markten;
- de impact op de economieën, de ecologie en het sociale beleid in de EU-landen en bij de beoogde partners, dus niet alleen van nieuwe handelsinitiatieven, maar ook van reeds lopende onderhandelingen;
- de impact van investeringsinitiatieven en de ISDS-mechanismen op de soevereiniteit van overheden om maatregelen, bijvoorbeeld op milieu- en sociaal gebied, te nemen in het algemeen belang.

De leden van de fractie van de SP zien de beantwoording door de regering met belangstelling tegemoet.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
E. M. Kneppers-Heynert

BRIEF VAN DE MINISTER EN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN, LANDBOUW EN INNOVATIE

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 16 februari 2011

In uw brief d.d. 7 december 2010 stelt u mij enkele vragen over de op 9 november jl. door de Europese Commissie uitgebrachte mededeling «*Handel, groei en wereldvraagstukken; handelsbeleid als kernelement van de Europa 2020-strategie*». Tevens verzoekt u mij binnen de Europese context aan te dringen een gedegen studie te verrichten naar de risico's van verdere liberalisering en deregulering van financiële markten, de impact van handelsinitiatieven op economieën, ecologie en sociaal beleid en de impact van investeringsinitiatieven op de soevereiniteit van overheden. Ik zal hieronder op uw vragen en verzoek nader ingaan.

Over voornoemde mededeling heb ik het parlement ook in een zeer recente Kamerbrief 32 591, A geïnformeerd. Bovendien heeft het parlement op 21 december jl. een BNC fiche over dit onderwerp ontvangen.

Sustainability Impact Assessments

U verzoekt onder meer om aan te dringen op een gedegen studie over de impact van nieuwe handelsinitiatieven en reeds lopende onderhandelingen op de economieën, de ecologie en het sociale beleid in de EU-landen en de beoogde partners. Dergelijke studies zijn reeds standaard praktijk: de Europese Commissie laat door externe consultants onafhankelijke studies doen naar de economische, sociale- en milieugevolgen van de voorgestelde en lopende onderhandelingen op gebied van handel. Deze «sustainability impact assessments» (SIA's) dragen bij aan de invulling van duurzaamheid in de handelspolitiek. Zo informeren deze publiek toegankelijke studies alle betrokkenen over de mogelijke economische, sociale- en milieugevolgen van een handelsakkoord. De Europese Commissie beoordeelt aan de hand van de SIA's de voorziene gevolgen en doet zo nodig voorstellen voor flankerende maatregelen (eventueel ook buiten het terrein van handelspolitiek) om de positieve gevolgen te maximaliseren en de negatieve gevolgen te reduceren. De Commissie en de Lidstaten houden bij het bepalen van hun onderhandelingsinzet terdege rekening met de uitkomsten van de SIA's.

Financiële markten

In uw brief verzoekt u mij voorts om binnen de Europese context aan te dringen op een gedegen onderzoek naar de risico's van verdere liberalisering en deregulering van financiële markten, alvorens het Europese handels- en investeringsbeleid verder wordt uitgewerkt. Hiertoe zie ik op dit moment geen aanleiding, aangezien handelsovereenkomsten niet gericht zijn op deregulering van de financiële markten, maar op het wederzijds vergroten van markttoegang, onder meer in de financiële sector. Dereguleren en liberaliseren is niet hetzelfde. Ik deel het inzicht van Uw Kamer dat liberalisering niet zonder regulering kan; dat is een les uit de recente crisis. Dit is ook zichtbaar binnen de EU: terwijl de EU een van de meest open dienstenmarkten ter wereld is, hebben wij meer wetgeving voor de financiële markten dan welke andere economie dan ook.

De economische en financiële crisis heeft ons laten zien dat de stabiliteit van het financiële stelsel van groot belang is voor economische groei en ontwikkeling. Het is belangrijk dat overheden de mogelijkheid blijven

behouden om de aanbieders van financiële diensten (banken, verzekeraars etc.) te reguleren. In de onderhandelingen over handelsakkoorden is het daarom de Nederlandse inzet landen niet te beperken in de ruimte die ze hebben om maatregelen te nemen ter verzekering van de integriteit en stabiliteit van het financiële stelsel. Vanwege het speciale karakter bieden afspraken over financiële diensten overheden daarom onder meer de mogelijkheid om vrijwaringsmaatregelen met betrekking tot het kapitaalverkeer te nemen. In het onlangs afgeronde vrijhandelsakkoord tussen EU en Zuid-Korea zijn bijvoorbeeld afspraken gemaakt over liberalisering van de financiële sector. Hierbij is expliciet opgenomen dat geen van de verplichtingen mag worden uitgelegd als een beperking voor de overheid om de markt waar nodig te reguleren.

Investerings

Met de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon hebben de EU-lidstaten aan de EU de exclusieve competentie met betrekking tot buitenlandse directe investeringen overgedragen. Tot nu toe hebben de EU lidstaten meer dan 1,200 investeringsbeschermingsovereenkomsten (IBOs) afgesloten, Nederland 98. Alle deze IBOs herbergen een of meerdere geschillenbeslechtingsmechanismen (Investor-State Dispute Settlement-mechanismen, ISDS) voor geschillen van investeerders tegen een staat (en omgekeerd). Meestal wordt verwezen naar ICSID¹ en UNCITRAL² geschillenprocedures. Deze geschillenprocedures worden regelmatig gebruikt en hebben hun nut bewezen.

De Europese Commissie heeft in haar Mededeling betreffende het toekomstige Europees investeringsbeleid gesteld dat zij de ICSID-regels als uitgangspunt zal nemen en zal proberen deze regels vooral met betrekking tot transparantie te verbeteren. Omdat de EU geen staat is, is de EU tot op heden geen partij van ICSID en UNCITRAL en kan ook niet zomaar partij van deze instituties worden.

De invloed van de EU is derhalve beperkt. Desalniettemin is in de afgelopen jaren de transparantie in het kader van ICSID reeds vergroot door de registratie van alle ICSID-geschillen en de publicatie van alle arresten op de ICSID-website. Dergelijke voorstellen worden op dit moment ook binnen UNCITRAL besproken.

In het algemeen moet benadrukt worden dat alle IBOs, ook de Nederlandse, de mogelijkheid bieden om aan investeerders verplichtingen op te leggen als het gaat om de conformiteit met nationale wetgeving op het gebied van milieu en sociaalgebied. Met anderen woorden, elke staat heeft voldoende ruimte binnen de IBOs om het algemeen belang te waarborgen. De ISDS-mechanismen, die onderdeel uitmaken van de IBOs, erkennen en beschermen in toenemende mate deze beleidsruimte, zodat de IBO-verdragsstaten hun soevereiniteit blijven behouden om hun bestaande nationale wetgeving op milieu- en sociaal economisch gebied effectief te implementeren. De Europese Commissie heeft eveneens in haar Mededeling benadrukt dat ook voor EU IBOs een goede afweging tussen de rechten en plichten van investeerders gemaakt dient te worden. Hierbij verwees de EC expliciet naar het nut van de OESO-Richtlijnen voor multinationale bedrijven, die op dit moment aangepast worden.

Nederland ondersteunt de aanpassing van de OESO-Richtlijnen en vindt het ook wenselijk dat deze in het kader van IBOs van de EU toegepast gaan worden. Net als de Europese Commissie is Nederland van mening dat er daarbij een redelijke balans gevonden moet worden tussen de rechten en de plichten van investeerders. Nederland werkt hieraan actief mee, zowel binnen de OESO als ook binnen de EU. Ook staat Nederland welwillend tegenover initiatieven tot verbetering van de transparantie.

¹ International Centre for Settlement of Investment Disputes.

² United Nations Commission on International Trade Law.

Een vergroting van de transparantie dient uiteraard niet in de weg te staan aan een snelle en effectieve beslechting van geschillen.

Sociale clausules in vrijhandelsakkoorden

U vraagt naar het regeringstandpunt over de oproep van het Europees Parlement om voortaan sociale clausules op te nemen in alle vrijhandelsverdragen (EP-resolutie d.d. 25 november 2010). De Nederlandse regering ondersteunt de inzet van de EU volledig om in alle moderne vrijhandelsakkoorden met derde landen een duurzaamheidshoofdstuk op te nemen, waarin bepalingen staan over arbeidsrechten (o.a. ratificatie van alle relevante ILO-conventies) en internationale milieuakkoorden met daaraan gekoppeld een monitorings- en geschillenbeslechtigingsmechanisme. In recent afgesloten vrijhandelsakkoorden zijn dergelijke hoofdstukken opgenomen (met Zuid-Korea resp. Colombia/Peru). Nederland benadrukt regelmatig in Brussel dat het duurzaamheidshoofdstuk in vrijhandelsakkoorden ambitieus moet zijn.

De minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
M. J. M. Verhagen

De staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
H. Bleker